

בתי נפש

שהשאר אחריו ברכה הגאון
רבי **שלמה כהן** זצ"ל אבד"ק צילץ
בן הגאון רבי משלם זלמן כהן זצ"ל אב"ד ור"מ פיורדא
בעל 'בגדי כהונה', 'משען המים' ו'נחלת אבות'

פרשת בהעלותך

כתיב מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה ע"כ. והנה הא דפורסין המצה לחצאין, כתב המטה אהרן (הגש"פ בביאור סימן "יח") היינו כיון שלא נשלם הזמן של גלות מצרים, והקב"ה חלקן החצי למצרים והחצי השני לד' מלכיות שהשלימו הזמן, ולכן פורסין המצה לחצאין שהחצי מורה על גלות מצרים והחצי מורה על גלות האחרון, וכמו שכתב האר"י ז"ל שזהו הסוד הגנוז החצי מצה בסוד מצה שמורה, שגלות האחרון הגאולה שמורה, ולבו לפומיה לא גליא, עכ"ל ע"ש.

אך זה תליא אי עבירה לשמה מותר או אסור, דהנה באמת הקדמונים (יפ"ת שמו"ר פט"ו ס"א, בינה לעתים דרוש כ"ה) כתבו דקושי השעבוד היה משלים, ולפ"ז הקושיא במקומו עומד למה פורסין המצה לחצאין. אמנם במס' שבת דף י' (ע"ב) איתא שם בתוס' (ד"ה ה"ג נתגלגל הדבר) דקושי שעבוד היה מחמת מכירת יוסף ע"ש, ולפ"ז שפיר לא נשלם הזמן, ומשום הכי שפיר פורסין החצי מצה כנ"ל. והנה איתא במדרש רבה פ' וישב (פ"ד ד"ד) וישנאו אותו, בשביל שיצא ממנו ירבעם שעתידי להשניאו לבעלים ע"ש, וכתבו המפורשים [ד]א"כ לפ"ז לא היה מכירת יוסף חטא. אך אי עבירה לשמה אסור שפיר הוי חטא, דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך (שבת ג:) ע"ש. וא"כ לפ"ז אי עבירה לשמה אסור, אז צריך להיות קושי שעבוד מחמת מכירת יוסף כנ"ל ושפיר לא נשלם הזמן ומשום הכי פורסין המצה כנ"ל, אבל אי עבירה לשמה מותר אז לא צריך קושי שעבוד מחמת מכירת יוסף כנ"ל, וא"כ היה הקושי שעבוד משלים הזמן וא"כ לא צריך לפרוס המצה לחצאין כנ"ל, וקשה א"כ מאי לחם עוני, וצריך לומר שעונין דברים הרבה עליו, וקשה הא עני כתיב, וצ"ל יש אם למקרא, וא"כ לפ"ז לא מוכח ארץ

במדרש פ' פקודי, בספרי (פרשה זו פסקא י' [הציון "במדרש פ' פקודי" צ"ע]) וז"ל, והיה הדבר הקשה יביאון אל משה (שמות י"ח, כ"ו), **א"ל הקב"ה חייך שאני מכשילך בבנות צלפחד, דכתיב** (במדבר כ"ז ה') **ויקרב משה את משפטן לפני ה', מלמד שנתעלמה ממנו הלכה, וראוי היה פרשת נחלות שתכתוב ע"י משה, אלא שיזכו בנות צלפחד ונכתוב על ידו, וראוי היה פרשת מקושש שתכתוב ע"י משה אלא שנתחייב מקושש ונכתוב על ידו, שמגלגלין חוב ע"י חייב, וראוי היה פרשת טמאים לכתוב ע"י משה אלא שיזכו הטמאים כו' עכ"ל.** והוא תמוה האיך תליא זה בזה, מקושש אחר צלפחד, וטמאים אחר מקושש.

ונ"ל לבאר דרך דרוש, ואקדים גמ' דב"ב דף קי"ט ע"א, יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אי נוטלות חלק בכורה או לאו כו', מאי קמסתפקי ליה, דכתיב (שמות ו', ח') ונתתי [אותה] לכם מורשה אני ה', ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורישין ואינן יורשין ע"כ ע"ש. והקשה בעל צדה לדרך (מובא במשען המים פ' אמור) והרי הוכרח לומר דמורשה היינו ירושה להם, דכתיב (דברים ל"ג, ד') תורה צוה לנו משה מורשה, ושם לא שייך דנאמר מורישין ואינן יורשין, ותיריך דשם דרשינן (ברכות נ"א.) אל תקרי מורשה אלא מאורסה עי"ש. וכתב ע"ז בבגדי אהרן סדר בראשית (ד"ה אמרו ל"י) וז"ל וזה אינו אלא אם אמרינן יש אם למקרא, אבל אם נאמר יש אם למסורת א"כ מורשה היא כפשוטה, ושפיר מוכח דארץ ישראל מוחזקת היא עכ"ל.

תו אקדים מה דאיתא במס' פסחים (קט"ו:) אמר שמואל לחם עוני (דברים ט"ו, ג') לחם שעונין עליו דברים הרבה, דבר אחר לחם עוני עני

אך בספר אור חדש על פסחים דף ה' (עמוד ב', [ע"ט] מודפי הספה, ווארשא תרמ"ד, ד"ה אולם) ראיתי שהביא בשם הגאון בעל המחבר שאגת אריה, פירוש אחר על הק פסוק וימצאו איש מקושש, והיינו לפי מה דהקשו תוס' בפסחים דף מ"ו ע"ב (בד"ה רבה אמר) לרבה דאית ליה הואיל בטלת כל מלאכת שבת דחזי לחולה, ותירצו דלא שכיח משום הכי לא אמרינן הואיל. ולפ"ז קשה הא מילה שכיח כדאיתא פרק כל התנדר (ע"ן זבחים צ"א:) א"כ אמאי נהרג מקושש דהיה תולש עצים, נימא הואיל וחזי למילה, דס"ל לר' אליעזר (שבת ק"ל) כורתין עצים לעשות פחמין וכלי ברזל בשבת. אבל לא קשיא מידי, דהא במדבר לא מלו כדאיתא ביבמות (ע"א:), וא"כ לא שייך הואיל זה, ומשום הכי נהרג. וזה שאמר הכתוב וימצאו איש מקושש במדבר, במדבר דייקא, דשם לא מלו, ומשום הכי לא היה שייך הואיל ושפיר נהרג עכ"ל ודפח"ח. ולפ"ז הרי לא מוכח כלל דעבירה לשמה אסורה, דהא דכתיב במדבר יש לומר כנ"ל, להורות דווקא במדבר היה חייב מיתה כנ"ל.

אך לכאורה תליא זה אי מכשירי מצוה דוחה שבת או לאו, דוודאי אי מכשירי מצוה דוחה שבת א"כ שפיר י"ל כפירוש שאגת אריה הנ"ל במדבר בא להורות לתרץ הקושיא למה נהרג ולא אמרינן הואיל וכנ"ל, אבל אי מכשירי מצוה אינו דוחה שבת כר' עקיבא דפליג שם בשבת על ר' אליעזר, א"כ ממילא לא שייך הואיל זה כלל לענין מילה, דכורתין עצים לעשות פחמין כו' אינו רק לר' אליעזר דס"ל מכשירי מצוה דוחה שבת ע"ש, וא"כ לפ"ז שפיר מוכח מהא דכתיב במדבר דעבירה לשמה אסורה, דעל כרחק צ"ל כפירש"י בגנותן הכתוב מדבר וכנ"ל באריכות.

תו אקדים מה דאיתא במס' פסחים דף ו' ע"ב שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום שהרי משה עמד בפסח ראשון ומוזהיר על פסח שני ע"ש, והקשו תוס' שם (בד"ה ומוזהיר) הא מכח שאלתם היה מוכרח לומר מילי דפסח שני, ותירצו דלא היה משה [צריך] לומר רק אל תעשו את הפסח ותו לא ע"ש. והקשה המשנת דרבי עקיבא במס' סנהדרין דף י"ב ע"ב, הא איתא בספרי (בהעלותך פ"ס קא ו') במועדו אפילו בשבת במועדו אפילו בטומאה, והלא דין הוא מפרה אדומה דאינו דוחה שבת דוחה טומאה, פסח דדחי שבת אינו דין שידחה טומאה, פסח שני יוכיח דדחי שבת ואינו דוחה טומאה, ולכך איצטרך במועדו ואפילו בטומאה, ולפ"ז קשה מנ"ל דשואלין שלשים יום קודם לפסח, דלמא כקושיא תוס' דמוכח שאלתם היה מוכרח להשיב, וליכא לתרץ דלא הו"ל למימר רק אל תעשו ותו לא, דזה אינו דא"כ הוי קשה דלדחו טומאה מק"ו דפרה אדומה, ומשום הכי היה מוכרח לומר דין דפסח שני כדי להודיע להם פסח שני יוכיח, ע"ש שמאריך בקושיא זו.

ולכאורה נ"ל עפ"י מה שהקשה הסמ"ג (מ"ע רכ"ד) למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ, קשה האין כתיב (במדבר ט', ו') ביום ההוא לא יכלו לעשות, הא למחר יכולין לעשות (סוכה כ"ה:), ואמאי הא לדידיה מיירי שחל שישי שלהם בערב פסח וטמא ביום ההוא, ותירץ דגם לדידיה מיירי שחל שביעי שלהם בערב פסח, רק מחמת הזאה אינו דוחה

ישראל מוחזקת מדכתיב מורשה, דיש לומר מורישין ואין יורשין, והא דכתיב תורה כו' מורשה, היינו אל תקרי מורשה אלא מאורסה כיון דיש אם למקרא, כנ"ל.

תו אקדים דאיתא במדרש מקושש לשם שמים נתכוין, דלא יעלו על דעתם מחמת מרגלים הותרו המצות, לכן הלך לחלל השבת כדי שיהרג וידעו דמצות עדיין חל עליהם (וע"ש בב"ב (ק"ט:)) בתוס' ד"ה אפילו קטנה כו' שהביאו).

ולפ"ז זהו כוונת ספרי בהתחלה שלו, כיון דאמר מתחלה כיון **דכתיב ויקרב כו' מלמד שנתעלמה ממנו הלכה**, וקשה מהיכן היה לו לידע דקאמר שנתעלמה, וגם מדאמר ליה הקב"ה חייך אני מכשילך כו' משמע דהוי ליה לידע ונענש ולא ידע, וקשה מהיכא הוי [ליה] לידע. וצ"ל כיון דעיקר ספק שלו היה אי ארץ ישראל מוחזקת הוא כנ"ל, והיה לו לפשוט מהא דכתיב ונתת לכם מורשה דהוי ירושה להם, דאין לומר מורישין ואין יורשין, א"כ האין כתיב תורה צוה לנו מורשה וכנ"ל, וקשה דהא י"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה, וצ"ל דריש אם למסורת, אך לפ"ז קשה א"כ הא דכתיב לחם עני, וצ"ל מה עני דרכו בפרוסה אף הוא בפרוסה כיון דיש אם למסורת כנ"ל באריכות, וקשה למה פורסין כלל המצה לחצאין, דאין לומר חצי מורה על גלות מצרים והחצי על גלות האחרון אשר שמורה היא ולבא לפומיה לא גליא כיון דלא נשלם הזמן כנ"ל, קשה הא קושי שעבוד היה משלים כנ"ל, וצ"ל קושי שעבוד היה בשביל מכירת יוסף, וקשה הא הוי עבירה לשמה מפני שיצא ממנו ירבעם כנ"ל. לזה אמר **וראוי היה פרשת מקושש לכתוב ע"י משה אלא שמגלגלין חוב ע"י חייב**, וקשה הא מקושש לשם שמים נתכוין והאין אמר מגלגלין חוב ע"י חייב, אלא ודאי צריך לומר דעבירה לשמה עבירה מקרי ושפיר קרא עלה מגלגלין חייב ע"י חייב, ולפ"ז ממילא נמי מכירת יוסף הוי חטא אע"ג דה' עבירה לשמה, ומשום הכי היה קושי שעבוד ולעולם לא נשלם הזמן, ושפיר פורסין המצה לחצאין כדכתיב לחם עני מה עני בפרוסה כנ"ל דיש אם למסורת כנ"ל, ושפיר מוכח ארץ ישראל מוחזקת, ושפיר היה למושה לפשוט, אך שנתעלמה ממנו כנ"ל וק"ל.

◆

וע"ז שייך שפיר למה דסיים **וראוי היה פרשת טמאים וכו'** וכאשר אבאר בעז"ה, דהנה היא גופא קשיא לכאורה אמאי קרא עלה מקושש מגלגלין חוב ע"י חייב, דלמא באמת לא מקרי חייב כיון דעבירה לשמה היה כנ"ל. אבל י"ל מהא דכתיב בסדר שלח לך (במדבר ט"ו, לב) וימצאו איש מקושש במדבר, ופירש"י ז"ל במדבר, יהיה באיזה מקום שיהיה וטמא נפקא מינה בזה, ותירץ רש"י בגנותן של ישראל הכתוב מדבר מיד שבת שנייה שהיו במדבר חללו ע"ש. וא"כ לפ"ז הרי על כרחק מוכח עבירה לשמה אפילו הכי עבירה מיקרי, דאל"כ מאי גנות היה בזה כיון דכוונתו לשמה היה כנ"ל, אלא ודאי מוכח דעבירה לשמה אפילו הכי [עבירה] מיקרי, ושפיר אמר על מקושש מגלגלין חוב ע"י חייב כנ"ל.

לשמה לא מקרי חייב כנ"ל באריכות, וכיון דאמר השתא מקושש מיקרי חייב, א"כ יכול לומר במדבר פירושו כפירש"י מפני גנותן וכנ"ל באריכות, א"כ משום הכי שפיר יכול לומר השתא **וראוי היה פרשת טמאים לכתוב ע"י משה כו'**, דמוכח שואלין קודם פסח שלשים יום מדמזזיר על פסח שני השתא, דלא הו"ל לומר רק אל תעשו כמ"ש תוס' הנ"ל, וליכא למימר משום ק"ו מפרה אדומה כקושית משנת דר' עקיבא הנ"ל, י"ל כיון דבאותו פעם חל ערב פסח בשבת ליכא ק"ו מפרה אדומה, דהא הזאה אינו דוחה שבת והיו טמאים גמורים כנ"ל באריכות, משא"כ בלא זה הוי אמינא מקושש לא מיקרי חייב כיון דהוי עבירה לשמה, ואם כן לפ"ז תו ליכא למימר פירוש במדבר כפירש"י, כיון דלא היה גנאי כנ"ל באריכות, וצ"ל כפירוש שאגת אריה הנ"ל במדבר קאי להורות מחמת במדבר נהרג דשם לא היה שייך הואיל, א"כ על כרחך צריך לומר דמכשירי מצוה דוחה שבת כנ"ל באריכות, א"כ תו לא היה יכול לומר וראוי היה פרשת טמאים כו' היינו דשואלין שלשים יום קודם לפסח כנ"ל באריכות, דקשה מנא ליה, וליכא למימר כמ"ש תוס' דלא הו"ל למימר רק אל תעשו ותו לא, י"ל כקושית משנת דרבי עקיבא הנ"ל מחמת דאיכא ק"ו מפרה אדומה, וליכא למימר הא חל באותו בפעם ערב פסח בשבת, קשה מאי בכך הא מכשירי מצוה על כרחך דוחה שבת, וא"כ גם הזאה דוחה שבת וכנ"ל באריכות, ועיין לעיל היטב ובין תבין אשר לפניך בזה הסגנון וקצרתי וק"ל.

מדרש תמוה הובא בספר ברכת שמואל בזה הסדר (בשם הפליאה) וז"ל, **הרוצה לידע תחיית המתים מן התורה, יראה והנה מרים מצורעת כשלג עכ"ל**, והוא תמוה מאוד.

ונ"ל לבאה, עפ"י מה דאיתא במס' סנהדרין פ' חלק (דף צ:.) מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר (שמות ו, ד) לתת להם [את] ארץ כנען, והלא לא נתן להם כלום, אלא על כרחך דקאי לאחר התחייה ע"ש. וכתבו המפורשים (בגדי אהרן פ' בראשית) כל זה אי ארץ ישראל אינה מוחזקת אז שפיר מוכח תחיית המתים מקרא הנ"ל, אבל אי ארץ ישראל מוחזקת אם כן שפיר כבר נתן כיון דמוחזקת היא מאבותינו ע"ש.

והנה בסדר שמות הבאתי כמה פעמים בשם הפרשת דרכים בדרך צדקה דרוש י"ד ודרך הקדש, דאם היה דינם קודם מתן תורה כישראל אז היה מועיל החזקה של אברהם דישראל קונה בחזקה, משא"כ אי היה דינם כבן נח קודם מתן תורה אז לא היה מועיל החזקה שלו, כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' זכיה (פ"א הל' י"ד) והל' מכירה (פ"א הל' י"ז) דעכו"ם אינו קונה בחזקה, ומשום הכי ארץ ישראל אינה מוחזקת מאבותינו ע"ש באריכות בפרשת דרכים הנ"ל.

שבת, ואותו ערב פסח חל בשבת כדאיתא במס' שבת (פ"ז:) ובסדר עולם (פרק ז') אותו יום נטל עשרה עטרות ראשון למעשה בראשית כו', ע"ש בסמ"ג עשין רכ"ד דף רכ"ט ע"ב. והנה לפ"ז ממילא נמי לק"מ קושית משנת דר' עקיבא הנ"ל, דכיון באותו פעם ערב פסח חל בשבת, וא"כ לא יוכל לעשות הפסח מחמת הזאה דאינו דוחה השבת כנ"ל בסמ"ג, וממילא ליכא ק"ו מפרה אדומה וק"ל.

והנה כל זה אי מכשירי מצוה אינו דוחה שבת, אבל אי מכשירי מצוה דוחה שבת אז גם הזאה דוחה שבת, ועיין במס' פסחים דף ס"ט ע"א וע"ב ולפי המסקנא דצ"ל אכילת פסח לא מעכבי, משא"כ בלאו הכי שפיר דחי הזאה שבת לרבי אליעזר דס"ל מכשירי מצוה דוחה שבת ע"ש.

ולפ"ז זהו דברי סיום הספרי הנ"ל, דכיון דאמר מקודם מגלגלין חוב ע"י חייב גבי מקושש, היינו אף עבירה לשמה אסור כנ"ל באריכות, וקשה הוא גופא מנ"ל דמיקרי חייב, וצ"ל כיון דכתיב וימצאו איש מקושש במדבר, ולמה לי במדבר, אלא ודאי בגנותן הכתוב מדבר כפירש"י וכנ"ל באריכות, וקשה דלמא במדבר קאי להורות דמשום הכי נהרג כיון דהיה במדבר ושם לא מלו, משא"כ בלאו הכי היה שייך ביה הואיל וחזי למילה דכורתין עצים לעשות פחמין כו' כנ"ל בשם הגאון שאגת אריה, וצ"ל דס"ל מכשירי מצוה אינו דוחה שבת כנ"ל, ולפ"ז קשה למה למשה לומר השתא כל פסח שני, לא הו"ל למימר רק אל תעשו ותו לא, דליכא למימר דהיה ק"ו מפרה אדומה וכקושית משנת דר' עקיבא הנ"ל, זה אינו, דהא כיון דאותו פעם חל ערב פסח בשבת, וא"כ לא היה אפשר לדחות שבת מחמת הזאה דאינו רק מכשירי מצוה כמ"ש הסמ"ג הנ"ל, כיון דס"ל מכשירי מצוה אינו דוחה שבת כנ"ל באריכות, ובזה תו ליכא ק"ו מפרה אדומה, דרק טבול יום כשר בפרה ולא טמא ממש, וכיון דלא משכחת הזאה היו טמאים ממש (ועיין במשנת דר' עקיבא שם היטב). לזה מסיים שפיר הכא **וראוי היה פרשת טמא לכתוב ע"י משה**, ר"ל בלא שאלת הטמאים ג"כ היה ראוי לומר אז ולכתוב פרשת טמאים, כי שואלין ודורשין בפסח שלוש יום קודם לפסח, והוי כעת הזמן לדרוש להם פסח שני וזהו פרשת טמאים, **אלא מגלגלין זכות ע"י זכאי כנ"ל**. וא"כ לפי זה שפיר אמרינן מכשירי מצוה אינו דוחה שבת כהלכתא כר' עקיבא, ובמדבר קאי על גנותן כפירש"י, ושפיר מוכח דעבירה לשמה אפילו הכי עבירה מיקרי כנ"ל באריכות, ואפילו הכי לא קשיא מידי דלא הוי לומר לטמאים רק אל תעשו כנ"ל באריכות, זה אינו דהא בלאו הכי הוצרך לומר להם קודם שלוש יום דינם דפסח והוי אז העת כנ"ל בגמ' ולא קשיא מידי ודו"ק.

וגם י"ל דהסגנון דהכי לפי הקדמות הנ"ל, והיינו כיון דאם אמרינן יש אם למסורת מוכח דעבירה לשמה אסור כנ"ל באריכות, משום הכי שפיר יכול לומר השתא **וראוי היה פרשת מקושש לכתוב אלא שמגלגלין חוב ע"י חייב**, משא"כ בלא זה הוה אמינא עבירה

גופא קשה למה לא הראה לו יותר מחמשה הנ"ל, הלא כהנה וכהנה יש שכבר נעשנו. וביותר קשה למה הקדים יצחק לאברהם, ומרים ומשה לכולם, ולא חשיב כסדר תולדותו.

אמנם לדברינו הנ"ל יבוא הביאור על נכון, דכבר נזכר לעיל מוהנה מרים היתה מצורעת כשלג מוכח דלא יצאו מכלל בני נח קודם מתן תורה כנ"ל באריכות. ותו אקדים לך מה דאיתא בזוהר פ' בא (דף ל"ג.) וז"ל, בגין דאיוב מקריבי עיטא דפרעה הוי, וכד קם פרעה עליהו דישאל בעא למקטלא להון, א"ל לא אלא טול ממנוהון ושליט על גופיהון בפולחנא כו' ולא תקטול להון, א"ל הקב"ה חייך בהאי דינא ממש תהא דאין, מה כתיב (איוב א', י"א) ואולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו', במה דאיהו דן ביה אתדן כו', תא חזי מה כתיב (שם ב', ו') אך את נפשו שמור כו' עכ"ל ע"ש היטב. נמצא למידין מזה, דיסורין באין על איוב מחמת שנתן עצה לפרעה לשליט על גופיהון דישאל בפולחנא כנ"ל. ואמרינן דכל זה שייך שפיר אי יש שליח לדבר עבירה, אבל אי אין שליח לדבר עבירה, א"כ מאי בכך שנתן עצה, מ"מ הלא אין שליח לדבר עבירה, וזה פשוט, וא"כ אי אין שליח לדבר עבירה אז יש ח"ו תלונה לאיוב על שבאו יסורין עליו שלא בדיון.

והנה זה תליא במה דאיתא בתוס' פ"ק דקידושין (ל"ט: ד"ה מתניתין) מחשבה רעה אצל עכו"ם הוי כמעשה דכתיב (עובדיה א', י') מחמס אחיך תכסה בושה, וקשה האיך מצינו שעשו גזל ליעקב, אלא ודאי מחשבה כמעשה דמי ע"ש. והקשו המפורשים הא איתא במדרש (מדרש אגדה פ' ויצא ס"ה כ', ובס' הישר ס"ו תולדות) דאליפז בנו של עשו רדף אחר יעקב ונטל את ממונו במצות עשו אביו, וכן פירש"י בחומש (בראשית כ"ט, י"א בד"ה ויבך) ע"ש, וא"כ הרי שפיר קאמר מחמס אחיך תכסה בושה, ומנ"ל דרק מחשבה הוי ג"כ כמעשה. ותימצו דכל זה אי יש שליח לדבר עבירה, אבל אי אין שליח לדבר עבירה, א"כ שפיר [מוכח] מקרא מחמס אחיך תכסה בושה דבעכו"ם הוי מחשבה הוי כמעשה כמ"ש תוס' הנ"ל ע"ש. היוצא לנו מזה, אי אמרינן בעכו"ם הוי מחשבה כמעשה, א"כ שפיר י"ל משום הכי כתיב מחמס אחיך תכסה בושה כמ"ש תוס' ולעולם אין שליח לדבר עבירה, אבל אי מחשבה גם בעכו"ם לא הוי כמעשה, ואז על כרחך מוכח דיש שליח לדבר עבירה, ומקרא מחמס אחיך וגו' כנ"ל.

והנה זה תליא במה דאיתא ברש"י פ' שמות על פסוק (ו', א') עיי"ש) עתה תראה אשר אעשה לפרעה וגו', כיון שאמר משה למה הרעותה וגו' א"ל הקב"ה עתה תראה ובל"א מלכים לא תראה, וכן איתא במדרש רבה (שמו"ר ה' כ"ג, וכ"ה בסנהדרין ק"א.) ע"ש, אמנם בספר כלי יקר איתא וז"ל מלת ועתה, להורות שלא היה הגיע עדיין קץ של ת' שנה שהיה להם להיות במצרים כו', על כן הוסיף להם צרה ושעבוד כדי שסך מועט יעלה לחשבון מרובה, כי בימים מועטים אלו דומה כאלו נשתעבדו בהם שנים רבות, וע"י זה נתקרב להם הקץ שעתה תיכף ומיד תראה את אשר אעשה לפרעה, וזה דקדוק נכון, עכ"ל ע"ש. והנה שני פירושים תליא אי אמרינן מחשבה כמעשה דמיא או לא. דהנה האלשיך ז"ל כתב בפרשת ויחי (בד"ה אלא שאתם חשבתם) מכירת יוסף

תו אקדים מה דאיתא ברש"י בהאי סדרא (י"ב, א') ותדבר מרים וגו' במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח וגו', ופירש"י הנ"ל על הא שפירש משה מן האשה, ואודות האשה אשר לקח היינו על אודות גירושיה ע"ש היטב [בדברי?] רש"י, ולכאורה קשה דהא כתיב אשר לקח בקרא, והאיך נאמר שדברה על הפרישה (עיין בשאר מפורשים מזה). אבל י"ל עפ"י מה דאיתא במפורשים, ובפרטות בספר תפארת הגרשוני סדר זו, בשם המקובלים, הא דפירש משה מן האשה, היינו משום שצפורה אשתו היתה התאומה שנולדה עם הבל, ומשה היה גלגול הבל, וא"כ היתה צפורה אחותו בגלגול, ומשום הכי פירש ממנה לאחר מתן תורה, אבל קודם מתן תורה היה מותר באחותו עכ"ל ע"ש. ולפ"ז י"ל דמרים באה על משה בטענת ממה נפשך, וודאי עיקר שאלתה היתה על הלכיה כדכתיב בקרא על אודות האשה אשר לקח כנ"ל, והיינו משום דאחותו היתה בגלגול, וא"ת דלא היתה אחותו דמשה לא היה גלגול הבל, א"כ למה פירש ממנה עתה וק"ל.

אך כל זה אי היה דינם אף קודם מתן תורה כבני ישראל, וא"כ היתה אחותו אסור לו קודם מתן תורה, אבל באמת אינו דקודם מתן תורה לא יצאו עדיין מכלל בן נח והיתה אחותו מותר לו, ומשום הכי לקחה מתחלה, משא"כ לאחר מתן תורה דאחותו נאסר לו משום הכי פירש ממנה כמ"ש התפארת הגרשוני הנ"ל, ומשום הכי והנה מרים היתה מצורעת כשלג, שדיברה על משה שלא כדיון.

ולפ"ז מבואר המדרש הנ"ל היטב הרוצה לידע תחיית המתים מן התורה יראה והנה מרים מצורעת כשלג, ולפ"ז צריך לומר דלא יצאו מכלל בן נח קודם מתן תורה כנ"ל באריכות, ומשום הכי שפיר היה משה לקחה מתחלה ועכשיו פירש ממנה כנ"ל, ולפ"ז ממיילא לא היה מועיל החזקה של אבותינו דעכו"ם אינו קונה בחזקה כמ"ש הפרשת דרכים הנ"ל, ולפ"ז האיך כתיב לתת להם, הא לא נתן להם כלום כיון דחזקתם לא היה מועיל, וצ"ל דקאי לאחר התחייה, וא"כ שפיר מוכח תחיית המתים מן התורה, כדאיתא פ' חלק וכו"ל מנין תחיית המתים מן התורה דכתיב לתת להם וכו' וק"ל.

ובאלה הדברים נבוא לבאר מדרש תמוה במדרש רבה פ' משפטים (ל', י"א) וז"ל, כיון שראה איוב שיסורין באים עליו התחיל מתרעם כו', כיון שראה המלך יושב בבימה סוגר למטרנותה, והנה מרים מצורעת כשלג (במדרש י"ב, י'), טרד למשה, שנאמר (שם כ', י"ב) לכן לא תביאו את הקהל הזה וגו', סימא לדוכס, זה יצחק שנאמר (בראשית כ"ה, א') ותכהן עיניו מראות וגו', נתן קטארגי לאברהם, שנאמר (שם ט"ו, י"ג) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו', קרב קיסין ליעקב, שנאמר (שם ל"ב, ל"ב) והנה צולע על ירכו וגו', אמר בבקשה ממך שיכור הייתי עכ"ל. והנה המדרש הזה אומר דרשוני, חדא למה מתחלה היה איוב מתרעם על היסורין שבאו עליו וכיון שראה אלו חמשה שנענשו אמר על עצמו שיכור הייתי, וכי לא ידע שקב"ה אינו וותרן ומעניש לכל מי שאינו עושה רצונו. גם היא

צריך להיות קושי שעבוד מחמת מכירת יוסף כמ"ש תוס' הנ"ל, אלא ודאי צ"ל גם בבן נח מחשבה לאו כמעשה וכו', ולפי"ז קשה מאי הא דכתיב מחמס מכירת יוסף יע"ש, וא"כ ממילא אי מחשבה כמעשה דמיא, אז צ"ל כפירש"י על עתה תראה כנ"ל, דאין לומר כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה תראה מחמת קושי השעבוד יתקרב הקץ וכו', קשה הא זה היה צריך להיות בלאו הכי מחמת מכירת יוסף, (ועיין בזרע ברך שני פ' שמות וארא שכתב זהו הוספת קש ותבן היה מחמת מכירת יוסף יע"ש), כיון דגם מחשבה כמעשה דמיא וממילא היה מכירת יוסף חטא, אלא ודאי צ"ל כפירש"י הנ"ל עתה תראה בל"א מלכים לא תראה. אבל אי מחשבה לאו כמעשה אז מכירת יוסף לא הוי חטא, ושפיר י"ל דעתה תראה היינו כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה מחמת הקושי שעבוד יתקרב הקץ וכו' באריכות.

אך עדיין י"ל לעולם אין שליח לדבר עבירה, וקרא מחמס אחיך וגו' קאי על המחשבה דהוי בעכו"ם כמעשה כנ"ל, והא דכתיב עתה תראה היינו לעולם כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה מחמת קושי שעבוד יתקרב הקץ כנ"ל, ואין להקשות אי מחשבה כמעשה דמיא א"כ היה צריך להיות קושי שעבוד מחמת מכירת יוסף וכו' באריכות, אבל י"ל תירוצו אחר על מכירת יוסף, והיינו בשביל שרימה יעקב את אביו יצחק משום הכי רימו השבטים ג"כ את יעקב, וכן איתא במדרש (עי' ב"ר פ' צ"א ס' י"א) כשנמכר יוסף אמר יעקב אוי לי שמא בשביל שהחרדתי את אבא בא לי הצרה הזאת עכ"ל (ועיין מזה בספר עיר דוד ס' תס"ט), וכן ראיתי בזוהר פ' תולדות (דף קמ"ד:) ויחרד יצחק חרדה גדולה וגו' (בראשית כ"ז, ל"ג), רבי יהודה אמר בגין האי חרדה דאחריד יעקב ליצחק אביו אתעניש יעקב בעונשא דיוסף דחרד חרדא כי האי כו', יצחק אמר מי איפה, באיפה אתעניש יעקב דכתיב (שם ל"ז, ט"ז) איפה הם רועים, ותמן יוסף אתעביד אתעניש יעקב עכ"ל, ולפי"ז ממילא כיון כדין נמכר יוסף, ממילא שפיר י"ל עתה תראה עתה מחמת קושי שעבוד נתקרב הקץ וכו'.

אמנם אמרתי דזה תליא בפלוגתא, דאיתא במדרש רבה (ב"ר פ' ס"ה ס"ה ה', ותנחומא ס' ח') מפני מה כהו עיניו של יצחק מפני שנטל שוחד מעשיו בנו ע"ש, ואידך ס"ל התם משום הכי כהו עיניו של יצחק כדי שיבוא יעקב ויטול הברכה ע"ש בפ' תולדות, וא"כ לפי טעם השני הרי מה יצא הדבר יעקב ויטול הברכות, כיון דחזינן דכהו עיניו של יצחק, וא"כ כיון מה' היתה זאת וודאי לא חטא יעקב בחרדה שהחריד את אביו בזה, וממילא שלא כדין נמכר יוסף, אבל לפי טעם הראשון שפיר י"ל כדין נמכר יוסף בשביל החרדה שהחריד את אביו כנ"ל.

אך לכאורה מוכח כטעם ב' הנ"ל, דהנה בספר ברכת שמואל פ' מסעי הקשה למ"ד כיבוד אב משל אב ולא משל בן (קדושין ל"ב), א"כ האיך נשתעבדו בניו של אברהם בחטא אביהם שאמר אברהם במה אדע וגו' (בראשית ט"ו, ח'), והיינו בחובת אביהם, והא בהגהת אשרי פ' הכותב (כתובות פרק ט' רא"ש ס' י"ד) איתא הא דחוב אביהן נפרעין מהיתומים תלי' בפלוגתא אי הבן חייב לכבד את אביו משלו או לאו, ואי כיבוד הוא משל אב ולא משל בן אינם חייבים לשלם חובת אביהם ע"ש, וא"כ אי הכיבוד הוא רק משל אב אמאי נשתעבדו בניו של אברהם, דהא לא היה צריכין לשלם חובת אביהם ע"ש באריכות. וא"כ לפ"ז כיון דחזינן דאמר הקב"ה לאברהם בחטא במה אדע כי גר

לא היה רק מחשבה דכתיב (בראשית נ', כ') אתם חשבתם לרעה, אבל המעשה היה לטובה להחיות עם רב לפליטה גדולה ע"ש באלשיך. והנה איתא בתוס' במס' שבת דף י' (ע"ב בד"ה ה"ג נתגלגל הדבר) דקושי שעבוד היה מחמת מכירת יוסף יע"ש, וא"כ ממילא אי מחשבה כמעשה דמיא, אז צ"ל כפירש"י על עתה תראה כנ"ל, דאין לומר כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה תראה מחמת קושי השעבוד יתקרב הקץ וכו', קשה הא זה היה צריך להיות בלאו הכי מחמת מכירת יוסף, (ועיין בזרע ברך שני פ' שמות וארא שכתב זהו הוספת קש ותבן היה מחמת מכירת יוסף יע"ש), כיון דגם מחשבה כמעשה דמיא וממילא היה מכירת יוסף חטא, אלא ודאי צ"ל כפירש"י הנ"ל עתה תראה בל"א מלכים לא תראה. אבל אי מחשבה לאו כמעשה אז מכירת יוסף לא הוי חטא, ושפיר י"ל דעתה תראה היינו כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה מחמת הקושי שעבוד יתקרב הקץ וכו' באריכות.

אך לכאורה מוכח כפירוש כלי יקר הנ"ל, דאי כפי' רש"י הנ"ל קשה האיך כתיב בפרשת חקת (במדבר כ', י"ב) לכן לא תביאו וגו', מאי לכן, הא כבר נגזר עליו מחמת שאמר למה הרעותה כפירש"י הנ"ל (ועיין לקמן פ' חקת מ"ש מזה). א"כ צ"ל כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה תראה היינו מחמת קושי שעבוד יתקרב הקץ כנ"ל, וקשה הא זה צריך להיות מחמת מכירת יוסף, וצ"ל מחשבה לאו כמעשה וכמ"ש האלשיך הנ"ל אתם חשבתם וגו' כנ"ל, אמנם לפ"ז קשה מאי כתיב מחמס אחיך וגו', דליכא למימר על מחשבה, הא מחשבה לאו כמעשה כנ"ל, וצ"ל דיש שליח לדבר עבירה כנ"ל באריכות, וא"כ שפיר באו יסורין על איוב כנ"ל באריכות. אך עדיין י"ל שאני יוסף דבישראל שפיר לא הוי מחשבה כמעשה, משא"כ בעכו"ם שפיר הוי מחשבה כמעשה, ומשום הכי כתיב מחמס אחיך וגו', וכמ"ש תוס' בקידושין לחלק בין ישראל לעכו"ם עיי"ש, ולעולם אין שליח לדבר עבירה. אבל זה אינו, דהא כבר כתבנו לעיל מהא דמרים היתה מצרעת כשלג מוכח דקודם מתן תורה עדיין לא יצאו מכלל בן נח אפילו לחומרא, ומשום הכי שפיר לקח משה צפורה אחותו בגלגול ועתה פירש ממנה לאחר מתן תורה כנ"ל באריכות.

והן הן תחלת דברי מדרש הנ"ל, **מתחלה היה איוב מתרעם על יסורין שבאו עליו**, דאי משום שנתן עצה לפרעה לשעבד בישראל כנ"ל בזוהר, מ"מ הא אין שליח לדבר עבירה כנ"ל, כן היה לדעתו. אבל **כיון שראה המלך סוגר למטרונותה והנה מרים מצורעת כשלג**, והיינו כיון דהוציאה דיבה על משה שפירש מן האשה, ובאמת הדין היה עם משה כיון שהיתה אחותו בגלגול כנ"ל, וקשה למה לקחה מתחילה, וצ"ל קודם מתן תורה היה מותר באחותו, ולפי"ז צ"ל דלא יצאו מכלל בן נח קודם מתן תורה כנ"ל. וגם ראה **טרד למשה ואמר לכן לא תביאו את הקהל הזה וגו'**, וקשה מאי לכן, הא כבר נגזר מחמת עתה תראה כפירש"י ומדרש הנ"ל, (ועיין בידי משה בפ' שמות שהקשה ג"כ כן), וצ"ל כפירוש כלי יקר הנ"ל עתה תראה כי עתה מחמת קושי השעבוד יתקרב הקץ כנ"ל באריכות, וקשה הא כיון דלא יצאו מכלל בני נח, א"כ היה מכירת יוסף חטא דאף מחשבה הוי כמעשה בבני נח, וא"כ היה

ולפי"ז ממילא מתורץ המדרש הנ"ל, כיון שאיוב מתרעם היה על היסורין, וסביר דאין שליח לדבר עבירה כנ"ל באריכות, ולכן הראה לו מרים מצורעת כשלג ולמשה אמר לכן לא תביאו וגו', מזה מוכח דמחשבה בעכו"ם לאו כמעשה, וא"כ צ"ל מחמס אחיך וגו' קאי על דיש שליח לדבר עבירה כנ"ל באריכות. וא"ת דאף אי מחשבה כמעשה מ"מ מכירת יוסף לא היה חטא מחמת החרדה שהחריד יעקב את אביו כנ"ל, וא"כ לפ"ז שפיר י"ל עתה תראה עתה מחמת קושי שעבוד יתקרב הקץ, דמחמת מכירת יוסף לא צריך כיון דכדין נמכר וכנ"ל, לזה הראה לו ג"כ גבי יצחק ותכנן עינו מראות וגו' וגבי אברהם אמר לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, מזה מוכח כי מאת ה' היתה שיבוא יעקב ויטול הברכות כנ"ל באריכות, וא"כ כדין עשה יעקב בזה. וא"ת תירוץ אחר על מכירת יוסף דהיה עבירה לשמה מחמת ירבעם כנ"ל במדרש, משום הכי הראה לו ג"כ **קרב קיסין ליעקב שנאמר והנה צולע על ירכו**, והיינו מחמת איסור שתי אחיות, וקשה הא עבירה לשמה היה לתקן אדם הראשון כנ"ל, וצ"ל אפילו הכי עבירה מיקרי, ולפ"ז הרי היה מכירת יוסף חטא ובשבילו היה קושי שעבוד כנ"ל, וא"כ מאי עתה תראה, דליכא למימור כפירש"י בל"א מלכים לא תראה רק עתה תראה כנ"ל, קשה הא כתיב לכן לא תביאו וכנ"ל באריכות, אלא ודאי צ"ל משום הכי מכירת יוסף לא היה חטא דמחשבה לאו כמעשה, ושפיר י"ל עתה תראה אתה מחמת קושי שעבוד יתקרב הקץ כמ"ש כלי יקר הנ"ל באריכות. והרי ממרים מצורעת כשלג מוכח דכבן נח היה דינם קודם מתן תורה כנ"ל באריכות, וצ"ל גם בבן נח מחשבה לאו כמעשה, ולפ"ז מאי האי דכתיב מחמס אחיך תכסה בושה, וצ"ל דקאי על אליפז ששלח אותו עשו אביו ליטול ממנו מיעקב כנ"ל דיש שליח לדבר עבירה, ולפ"ז שפיר כדין באו יסורין על איוב מחמת שנתן עצה לפרעה להשתעבד בישראל כמ"ש הזוהר הנ"ל, ומשום הכי שפיר **כיון שראה איוב** את כל אלה דוקא היה מתחרט **ואמר שיכור הייתי**, ושלא כדין הייתי מתרעם על היסורין, ודוק היטב.

ולפ"ז יש לבאר נמי בהאי סדרא מקרא קודש ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח כי אשה כושית לקח, ויאמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וגו'. ויש לדקדק לפי פירש"י דדברו במשה ע"ז שפירש מן האשה ע"ש, וא"כ למה כתיב על אודות הכושית אשר לקח, וגם למה לי תרי פעמים לקח, דמסיים כי אשה כושית לקח, והרי כבר אמרו אודות האשה כושית וגו'. ועוד מתחלה לשון דיבור ותדבר מרים שהוא קשה כפירש"י, ואח"כ ויאמרו וגו' אמירה הוא רכה כנודע, וגם מלת הרק אך אין לו מובן, תרי מיעוטי למה לי.

ולדברינו הנ"ל יבוא הביאור על נכון, דהנה כבר נזכר לעיל הא דפירש משה מן האשה כי אחותו היתה בגלגול, אך קודם מתן תורה שפיר לקחה, וכל זה אי לא יצאו מכלל בן נח קודם מתן תורה, אבל

יהיה זרעך וגו', מוכח דכיבוד משל בן הוא כנ"ל, וא"כ ממילא ליכא למימר משום הכי כהו עיניו של יצחק כיון שנטל מעשו בנו, דהא כיון דכיבוד משל בן שפיר היה יכול ליטול, ואדרבה בזה קיים כיבוד אב, וכן כתב בספר תפארת הגרשוני בהדיא ע"ש בסדר וישלח. אלא ודאי צ"ל כטעם ב' הנ"ל הא דכהו עיניו של יצחק כדי שיבוא יעקב ויטול הברכות כנ"ל, וא"כ ממילא מאת ה' היתה זאת, ולא שייך עונש ע"ז ליעקב שהחריד את אביו כנ"ל באריכות.

ולפ"ז זהו שאר דברי המדרש הנ"ל, מחמת מרים מצורעת כשלג ובהא שאמר למשה לכן לא תביאו וגו' מוכח בעכו"ם לאו מחשבה כמעשה דמי כנ"ל באריכות, וא"כ מוכח מקרא חמס אחיך וגו' דיש שליח לדבר עבירה ושפיר באו יסורים על איוב כנ"ל באריכות, וא"ת אף אי מחשבה כמעשה דמיא מ"מ מכירת יוסף לא הוי חטא דכדין נמכר יוסף בשביל שהחריד יעקב אביו כנ"ל באריכות, לזה אמר תו דהראה לו ג"כ **סימא לדוכס, זה יצחק שנאמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך**, וקשה אם אברהם חטא אמאי ישלמו בניו את חובו דכתיב כי גר יהיה זרעך כקושית ברכת שמואל הנ"ל, אלא ודאי צ"ל דכיבוד הוא משל בן ג"כ, ולפ"ז כדין נטל יצחק מעשו בנו וכמ"ש התפארת הגרשוני הנ"ל, ואלא באיזהו טעם כהו עיניו של יצחק, וצ"ל כדי שיבוא יעקב ויטול הברכות כנ"ל, ולפ"ז הרי מאת ה' היתה זאת ולא שייך עונש ליעקב ע"ז שהחריד את אבא, וא"כ אמאי לא היה מכירת יוסף חטא, וצ"ל דמחשבה לאו כמעשה דמיא כנ"ל, וא"כ מאי הא דכתיב מחמס אחיך תכסה בושה, וצ"ל דיש שליח לדבר עבירה וקאי על אליפז ששלח אותו עשו אביו ליטול מיעקב ממנו כנ"ל, ולפ"ז שפיר נענש איוב שנתן עצה לפרעה כמ"ש הזוהר הנ"ל, ומשום הכי שפיר אמר **שיכור הייתי** כשראה כך וכנ"ל וק"ל.

אך עדיין י"ל לעולם אין שליח לדבר עבירה, וקרא מחמס אחיך וגו' קאי על מחשבה, ואפילו הכי מכירת יוסף לא היה חטא, והיינו תירוץ על מכירת יוסף כמו שמצינו במדרש פ' וישב במדרש רבה (פ' פ"ד ס' י"ד) וישנאו אותו בשביל שיצא ממנו ירבעם שעתיד להשניאו לבעלים. וכתבו המפורשים [ד]א"כ הוי עבירה לשמה ע"ש.

אמנם לכאורה מוכח דעבירה לשמה אפילו הכי עבירה מיקרי, דהנה איתא בספר תפארת הגרשוני ובספר בגדי אהרן פ' וישלח, דהא דשר נגע בירך יעקב דכתיב (בראשית ל"ב, ל"ב) והנה צולע על ירכו, היה מחמת איסור שתי אחיות ע"ש שכ"כ בשם הזוהר. והנה המפורשים כתבו אי עבירה לשמה מותר לא חטא יעקב בשתי אחיות, דג"כ היה עבירה לשמה, כמו דאיתא בעשרה מאמרות (מ' חקור דין ח"ג פ"ח) דיעקב תיקן בזה אדם הראשון שזרק טיפין באתר נכראי והיה שם בבית לבן, ע"ש באריכות.

תו אקדים מ"ש הש"ך בהאי סדר (י"ב, א' עה"פ על אודות), יש מי שכתב דאודות הכושית קאי על אשה כושית ממש שלקח בהיותו מלך בכוש ע"ש באריכות, אבל כתב ע"ז וז"ל, ואינו מתקבל כי משה כשנתנו לו הכושית בפירוש אמר שם שלא קרב אליה והיא ג"כ אמרה אל השרים שזה מ"ם שנה לא קרב אלי כו', ואולי מי שכתבו לא כתבו אלא דרך הלצה עכ"ל ע"ש. וא"כ אי הכושית לא היה נשואין גמורים למשה כי לא קרב אליה כלל, וצ"ל מה דאלדד ומידד מתנבאים משה מות, קאי מחמת שנשא עמרם דודתו כנ"ל, וא"כ קאי נמי אמרים ואהרן, ומושם הכי סיימו ויהושע מכניס כנ"ל בזרע ברך, ולפ"ז קשה למה פירש משה מן האשה כנ"ל הכל באריכות.

ולפ"ז זהו ביאור הכתובים, ותדבר מרים ואהרן במשה על **אודות [האשה] הכושית אשר לקח**, ר"ל זה היה הדיבור שלהם, הנה האשה הכושית שלקח משה לא היה רק לקיחה בעלמא ולא לשם נשואין, וזהו שמסיים **כי אשה כושית לקח**, לקח דייקא אבל לא נשואין כי לא קרב אליה כנ"ל בש"ך, ולפ"ז ממילא על כן **ויאמרו הרק אך במשה דבר ה'**, ר"ל אותו נבואה קשה שאנו שמענו מקדם מאלדד ומידד משה מת ויהושע מכניס, לא במשה לחוד דבר ה' נבואה קשה הנ"ל, **והלא גם בנו דבר ה'**, ר"ל שגם עלינו הדבר מגיע ממה שסיימו בנבואתן יהושע מכניס לארץ, ולא סתם משה מות, היינו שגם בנו דבר ה', כי כיון על כרחך הטעם הוא מחמת שנשא עמרם דודתו כנ"ל באריכות, ולפ"ז האין נשא משה צפורה דהיתה אחותו בגלגול, אלא ודאי צ"ל דלא היתה אחותו כנ"ל, וא"כ קשה למה פירש השתא מאשתו אחר מתן תורה כפירש"י, וכנ"ל באריכות, ודוק וקצרתי.

ולפ"ז כיון דבזה היו מזכירין השתא מיתתם בחוץ לארץ, משום הכי דברו אז באמירה רכה, ומתחלה על עיקר תרעומתם על משה התחילו בדבור קשה. וג"כ משום הכי שני פעמים הרק אך במשה, דחד מיעוטא קאי שלא לומר דלא היתה נבואה קשה הנ"ל על משה לחוד, ומטעם אשה כושית, וממילא י"ל כדן פירש משה מן האשה כנ"ל באריכות, וחד מיעוטא קאי כפירש"י לכלול ג"כ שלא מחמת נבואתו צריך לפרוש, כי גם בנו דבר ה', וכוללן תרועיהו בזה (ועיין בזרע ברך שני שכתב ג"כ לפי דרכו שם גם בנו דבר ה' קאי על נבואת אלדד ומידד ששמעו מקודם ע"ש) וק"ל.

אי יצאו מכלל בן נח קודם מתן תורה א"כ קשה למה לקחה אי היתה אחותו בגלגול, אלא ודאי דלא היתה אחותו, וקשה למה פירש מומנה כנ"ל באריכות.

תו אקדים מה דאיתא שני טעמים למה לא בא משה לארץ ישראל, א' כמו שאיתא בכוונת האר"י ז"ל (שער הפסוקים פ' זו ס' י"ב) דלפי שלקח אשת הכושית בכוש שהיה מלך שם, לא כמו יוסף שלא רצה לדבק באשת פוטיפר ויצאו טיפי זרע מן אצבעותיו ועל כן זכה שעצמותיו עברו, ולא כמו יעקב שדחה לגמרי אותו פלגש של אליפז וזכה לכנס שם גופו כולו, אבל משה אפילו עצמותיו לא עברו מפני שנשא הכושית בנשואין גמורים ע"ש. ועוד טעם איתא במגלה עמוקות (אופן קצ"ט) ובעשרה מאמרות (מ' חקור דין ח"ג פ"ד) מפני שהיה עמרם אביו נושא דודתו ועתידה התורה לאסרה, לכן לא נכנס משה לארץ ישראל, ע"ש במגלה עמוקות אופן קצ"ט.

והנה לעיל בהאי סדרא כתיב (י"א, כ"ו) אלדד ומידד מתנבאים במחנה, בזה הלשון משה מת ויהושע מכניס (רש"י שם), וכתב הזרע ברך שני בהאי סדר, לטעם המגלה עמוקות הנ"ל א"כ גם על מרים ואהרן נתנבאו, כיון דג"כ היו בני עמרם שנשא יוכבד דודתו, ומשום הכי לא אמרו סתם משה מת ותו לא, אלא מסיימו ויהושע מכניס, להורות אבל לא אהרן ומרים דגם הם ימותו בחוץ לארץ ע"ש.

והנה שני טעמים הנ"ל תליא נמי אם אמרינן דמשה פירש מן האשה משום שהיתה אחותו בגלגול כנ"ל, א"כ קשה למה לקחה, וצ"ל דקודם מתן תורה הוי, ולא חטא אז במה שעתידיה תורה לאסור כנ"ל, וא"כ ממילא לא חטא נמי עמרם שנשא יוכבד דודתו, כי היתה אחותו מן האב ושרי לבן נח כדאיתא בהדיא בסנהדרין פרק ד' מיתות (דף נ"ה:) ע"ש, וא"כ לפ"ז צ"ל הא דמתנבאים משה [מת] ויהושע מכניס, היינו מחמת אשה הכושית שנשא בנשואין גמורים וכטעם כתבי [א] ר"י הנ"ל. אבל אי אמרינן גם קודם מתן תורה לא היה מן ראוי לעשות מה שעתידיה התורה לאסור, וממילא קשה האין לקח עמרם דודתו, ומשום הכי מתנבאים משה מת כנ"ל, א"כ ממילא נמי שלא כדן עשה משה בזה שפירש מן אשתו, דאין לומר אחותו היתה, א"כ למה לקחה כנ"ל הכל באריכות.

יו"ל מכת"ק ע"י

להערות והארות:

seforimvelt@gmail.com